

Práva lidská a aktivita

Vilém Prečan citoval v roce 1978 v úvodu ke *Knize Charty* (která vyšla v kolínském nakladatelství Index) „moudrá slova Ferdinanda Peroutky“: „zdá se, že jenom to právo je skutečné, o které se někdo uchází“ (in: V kradeném čase, Praha-Brno 1994, s. 177). Nevím, odkud to Prečan citoval (docela rád bych to našel), ale je to pozoruhodná a důležitá formulace, nad kterou stojí za to hlouběji zauvažovat. Správnost, „moudrost“ a dokonce pravdivost této myšlenky záleží v tom, jak chápeme „skutečnost“ a to, co je „skutečné“. Omezíme-li „skutečné“ jen na to, co bylo a je uskutečněno (např. tím, že se o zmíněné právo někdo uchází), pak to degraduje pojetí práva na právo pozitivní (za předpokladu, že rozšíříme chápání pozitivnosti práva ze sféry toho, co je (bylo) „ustanovené“ platnými – pozitivními – zákony). V tomto smyslu bych tedy Peroutkovu myšlenku nepovažoval za dostatečně „moudrou“, ani za správnou, a už vůbec ne za „pravdivou“. „Skutečnost“ však můžeme chápat i širě: skutečné je nejen to, co byl skutečným učiněno nějakým skutkem, ale také to, co uskutečněno být může (a dokonce má a někdy i musí), i když to žádným skutkem ještě uskutečněno nebylo. Rádl přece prohlásil, že to, co „má být“, je skutečnější než to, co „jenom jest“. (Musíme si ovšem i nad touto formulací položit otázku, zda i v ní stále ještě příliš nevládne, nepřevládá Platón, v jehož pojetí je to, co je uskutečněno, jen nápodobou a „odvarem“ ze skutečnosti „pravé“; zde je nepochybně zapotřebí vše upřesnit. Skutečnosti by pak bylo nejen to, co už uskutečněno bylo, ani jen rozšířeno o to, co právě uskutečňováno jest, nýbrž i to co uskutečněno být má, ba musí (ne tedy ve smyslu nutnosti, nýbrž ve smyslu naléhavosti závazku). Jinak řečeno: skutečné je to, co k uskutečnění skutkem buď vede, nebo co už uskutečňováno bylo a jest. A v tom smyslu „lidská práva“ – a „právo“ vůbec, tj. pravé právo, nikoli pouze údajné a vynucované právo – nemají původně a principiálně povahu žádné danosti, žádných „pozitivních norem“ nebo „zákonů“, nýbrž jsou tím, co má být uplatňováno a uskutečňováno „děj se co děj“.

(Písek, 091222-2.)